

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक-आस्था.1093/प्र.क्र.202/93/का.15

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-400 032.

दिनांक : 9 नोव्हेंबर, 1993.

- वाचा: (1) शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग क्रमांक-आस्था.1089 / प्र.क्र.799 / का.15, दिनांक : 15 जानेवारी, 1992 व दिनांक 22 एप्रिल, 1992
- (2) शासन परिपत्रक, आदिवासी विकास विभाग क्रमांक-आस्था.1092 / प्र.क्र.149 / का.15, दिनांक : 19 ऑगस्ट, 1992
- (3) शासन परिपत्रक, आदिवासी विकास विभाग क्रमांक-आस्था.1992 / प्र.क्र.161 / का.15, दिनांक : 26 ऑगस्ट, 1992 व दिनांक 1 एप्रिल, 1993.

प्रस्तावना:- आदिवासी विकास विभागाच्या क्षेत्रीय पातळीवरील यंत्रणा एकछत्री प्रशासन व्यवस्थेखाली आणण्याच्या हेतूने वर उल्लेखित दिनांक 15 जानेवारी, 1992 च्या शासन निर्णयानुसार तिची पुनर्रचना करण्यात आली होती. या पुनर्रचने अंतर्गत नाशिक येथे आयुक्त, आदिवासी विकास या भारतीय प्रशासनिक सेवेतील अधिकालिक श्रेणीतील पदाची निर्मिती करण्यात येऊन आदिवासी विकास आयुक्तालयाची स्थापना करण्यात आली आणि प्रादेशिक पातळीवर नाशिक व नागपूर या पूर्वीच्या दोन ठिकाणाबरोबर ठाणे आणि अमरावती या ठिकाणी अशी एकूण चार प्रादेशिक पातळीवरील अपर आयुक्तांची कार्यालये स्थापन करण्यात आली. प्रकल्प पातळीवर आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात 21 आणि बिगर आदिवासी उपयोजना क्षेत्राकरिता 3 अशी एकूण 24 एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प कार्यालये स्थापन करण्यात आली.

2. आदिवासी उपयोजने अंतर्गत आदिवासींच्या विकासासाठी शासनाच्या विविध विभागामार्फत तसेच जिल्हा परिषदेच्या यंत्रणेमार्फत विविध विकास योजना राबविल्या जातात. या यंत्रणा एकछत्री प्रशासन व्यवस्थेखाली नसून विकास योजना राबविणारे विविध अंमलबजावणी अधिकारी आपापल्या प्रशासकीय विभाग प्रमुख आणि प्रादेशिक विभाग प्रमुख यांच्या नियंत्रणाखाली काम करतात. आदिवासी उपयोजने अंतर्गत विविध विकास योजना परिणामकारकरीत्या राबविल्या जाण्याच्या हेतूने वर उल्लेखित दिनांक 26 ऑगस्ट, 1992 च्या शासन परिपत्रकाने विविध अंमलबजावणी अधिका-यांच्या गोपनीय अहवालात आवश्यक नोंदी घेण्याचे अधिकार प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, अपर आयुक्त, आदिवासी विकास आणि आयुक्त, आदिवासी विकास यांना देण्यात आले. तथापि आदिवासी उपयोजना क्षेत्रात विविध विकास योजना राबविणा-या आणि आदिवासी उपयोजने अंतर्गत भरीव निधी खर्च करणा-या विविध अंमलबजावणी अधिका-यां कडून

केल्या जाणा-या कामाचे काटेकोर सनियंत्रण आणि पर्यवेक्षण केले जाण्यास ही व्यवस्था अपुरी पडत आहे असे शासनाच्या निदर्शनास आले आहे.

3. आदिवासी उपयोजनेवर शासन मोठ्या प्रमाणात निधी उपलब्ध करून देत आहे परंतु या निधीचा योग्य विनियोग होऊन आदिवासींचा मागासलेपणा दूर करण्याच्यासाठी विविध विकास योजना परिणामकारकरीत्या राबविले जाणे आणि त्यांचा प्रत्यक्ष फायदा आदिवासीपर्यन्त पोहोचत आहे हे पाहणे अनिवार्य गरजेचे आहे.

4. वरील परिस्थितीच्या अनुषंगाने प्रकल्प यंत्रणेचे बळकटीकरण करण्याचा आणि आदिवासी उपयोजनेविषयक विविध विकास योजना राबविणा-या शासकीय आणि जिल्हा परिषद यंत्रणांमधील अधिका-यांवर प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांचे नियंत्रण लागू करून अशी सर्व यंत्रणा एकछत्री अमलाखाली आणण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता. याबाबतीत शासनाने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेतला आहे.

शासन निर्णय :- (1.1) राज्यात स्थापन करण्यात आलेल्या एकूण 21 एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्पापैकी पुढील 10 अतिसवेदनशील आणि मागास असलेले प्रकल्प या प्रयोजनासाठी निवडण्यात आले आहेत :-

- (1) जव्हार, जि.ठाणे.
- (2) डहाणू, जि.ठाणे
- (3) नाशिक.
- (4) कळवण, जि.नाशिक.
- (5) तळोदा, जि.धुळे.
- (6) किनवट, जि.नांदेड.
- (7) धारणी, जि.अमरावती.
- (8) अहेरी, जि.गडचिरोली.
- (9) भामरागड, जि.गडचिरोली.
- (10) गडचिरोली.

याशिवाय सध्याच्या धारणी प्रकल्पाचे विभाजन करून चिखलदरा, जि.अ.मरावती येथे स्वतंत्र प्रकल्प कार्यालय स्थापन करण्याचा निर्णयही शासनाने घेतला आहे.

(1.2) उक्त 11 प्रकल्पामध्ये प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प म्हणून भारतीय प्रशासनिक सेवेतील वरिष्ठ समय श्रेणीतील अधिकारी नेमण्यात येतील. आवश्यकतेनुसार काही प्रकल्पात भारतीय वन सेवेच्या वरिष्ठ समय श्रेणीतील अधिकारी नेमण्यात येतील.

(1.3) प्रकल्प क्षेत्रात काम करणारे इतर विभागाचे सर्व अधिकारी आणि कर्मचारी आणि जिल्हा परिषदेचे अधिकारी आणि कर्मचारी प्रकल्प अधिका-यांच्या नियंत्रणाखाली काम करतील.

(1.4) वरील ॥ प्रकल्पांच्या प्रकल्प अधिका-यांना महाराष्ट्र जमीन महसूल संहितेचे कलम 7 (2) प्रमाणे अपर जिल्हाधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. या प्रयोजनासाठी उक्त संहितेखाली रीतसर औपचारिक अधिसूचना महसूल व वन विभागातर्फे काढण्यात येईल.

(1.5) उक्त ॥ एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्पांचे प्रकल्प अधिकारी यांना त्यांच्या प्रकल्प क्षेत्राच्या मर्यादित महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, 1961 खाली कार्यकारी अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. या प्रयोजनासाठी जिल्हा परिषद व पंचायत समिती अधिनियमात आवश्यक सुधारणा ग्राम विकास विभागामार्फत करण्यात येईल.

2. आदिवासी उपयोजनेचा मुख्य हेतू आदिवासी कुटुंबांचा विकास केंद्रस्थानी मानून राज्यातील आदिवासी क्षेत्रे व इतर क्षेत्रे यांच्या विकासातील तफावत भरून काढण्याचा आहे याचा शासन पुनरुच्चार करित आहे. त्यासाठी प्रकल्प अधिका-यांनी प्रभावी नियंत्रण, सर्व विकास यंत्रणांशी समन्वय आणि विकास योजनेच्या कार्यवाहीचे नियमित संनियंत्रण साधावे अशी शासनाची अपेक्षा आहे. त्यातहि पोषण, आरोग्य आणि सर्वसाधारण शैक्षणिक दर्जाची वाढ या बाबींना अग्रक्रम देण्याची गरज आहे. प्रकल्प यंत्रणेबद्दल आदिवासी समाजाला आत्मीयता वाटावी तसेच आदिवासींसाठीचे विकास कार्यक्रम त्यांच्यापर्यंत पोहोचवून त्यांना गती देणे शक्य व्हावे यासाठी प्रकल्प अधिका-यांनी स्वतः आदिवासींची बोलीभाषा शिकण्याच्या तसेच आपल्या कर्मचा-यांना ती शिकविण्यासाठी प्रोत्साहन देण्याच्या गरजेवर शासन भर देऊ इच्छिते. या अनुषंगाने प्रकल्प अधिका-यांनी करावयाची कर्तव्ये आणि पार पाडण्याच्या जबाबदा-या याचा तपशीलवार निर्देश सहपत्र 'क' मध्ये केला आहे. सहपत्र 'क' मधील सूचना शासनाच्या वर उल्लेखित दि. 19 ऑगस्ट, 1992 च्या परिपत्रकाव्यतिरिक्त आहेत. उक्त ॥ प्रकल्प सोडून इतर प्रकल्प अधिका-यांच्या संदर्भात त्यांची कर्तव्ये आणि जबाबदा-या दि. 19 ऑगस्ट, 1992 च्या परिपत्रकानुसारच राहतील.

3. चिखलदरा, जि. अमरावती येथे स्वतंत्र प्रकल्प कार्यालय स्थापन करणे शक्य व्हावे यासाठी शासनाने औरंगाबाद येथील प्रकल्प कार्यालय येथील मंजूर पदांसह आणि वाहन व इतर उपकरणांसह चिखलदरा येथे स्थलांतरीत करण्याचा निर्णय घेतला आहे. चिखलदरा येथे प्रकल्प कार्यालय सुरू करण्यासाठी आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक आणि अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, अमरावती यांनी सर्व कार्यवाही करावी.

4. चिखलदरा येथे स्वतंत्र प्रकल्प कार्यालय उघडल्यामुळे आणि औरंगाबाद येथील प्रकल्प कार्यालय संपुष्टात आल्यामुळे काही प्रकल्पांच्या कार्यक्षेत्रात बदल करणे आवश्यक झाले आहे. या अनुषंगाने धारणी, चिखलदरा, अकोला आणि किनवट येथील एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प कार्यालयांची सुधारित कार्यक्षेत्रे सहपत्र 'ख' मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे राहतील.

5. चिखलदरा धरून उक्त ॥ प्रकल्पांमध्ये आदिवासी विकास विभागाची मंजूर कर्मचारी दर्जाची पदे सहपत्र 'ग' मध्ये दर्शविल्याप्रमाणे राहतील. याशिवाय सहपत्र 'क' अनुसार कर्तव्ये आणि जबाबदा-या पार पाडण्यासाठी उक्त ॥ प्रकल्प अधिका-यांना आवश्यक तो कर्मचारी वर्ग पुनर्मांडणी करून (रिडीप्लॉयमेंट)

उपलब्ध करून देण्यात येईल. या विषयीचे आदेश अलाहिदा निर्गमित करण्यात येतील.

6. उक्त 11 प्रकल्प क्षेत्रामध्ये प्रकल्प अधिका-यांच्या पदावर भारतीय प्रशासनिक सेवेतील किंवा भारतीय वन सेवेतील वरिष्ठ समय श्रेणीतील अधिकारी नेमण्याचा निर्णय शासनाने घेतलेला असल्यामुळे शासन अधिसूचना आदिवासी विकास विभाग, क्रमांक-टीडब्ल्यूई 1082 / 815 (एक) / का.15, दि.7 जून, 1984 अन्वये अधिसूचित करण्यात आलेले सेवाप्रवेश नियम तेथील प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प या पदांना लागू होणार नाही व ही पदे महाराष्ट्र आदिवासी विकास सेवेमधून भरली जाणार नाही.

7. वर उल्लेखित क्रमांक-1 येथील दि.15 जानेवारी, 1992 च्या शासन निर्णयानुसार प्रादेशिक अपर आयुक्त, आदिवासी विकास आणि प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांच्या नियुक्ती विषयक प्राधिकारात काहीही बदल करण्यात आलेला नाही.

8. हे आदेश तात्काळ अमलात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नावाने,

31/01/21

(डॉ. अरुणा बाबची)

सचिव, महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग.

प्रति,

- (1) राज्यपालांचे सचिव,
- (2) मुख्यमंत्र्यांचे सचिव,
- (3) मंत्री (आदिवासी विकास),
- (4) राज्यमंत्री (आदिवासी विकास),
- (5) सर्व मंत्री, राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव/स्वीय सहाय्यक,
- (6) मुख्य सचिव,
- (7) इतर मंत्रालयीन विभागाचे अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव,
- (8) आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक,
- (9) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक/नागपूर/ठाणे/अमरावती,
- (10) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी आदिवासी विकास महामंडळ, मर्यादित, नाशिक,
- (11) संचालक, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे,

- (12) सामान्य प्रशासन विभाग, मंत्रालय, मुंबई- 400 032,
- (13) वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई- 400 032,
- (14) समाजकल्याण, सांस्कृतिक कार्य, ग्रीड व पर्यटन विभाग, मंत्रालय, मुंबई- 400 032,
- (15) सहकार व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई- 400 032,
- (16) इतर सर्व मंत्रालयीन विभाग,
- (17) सर्व विभागीय आयुक्त,
- (18) सहकार आयुक्त व निबंधक सहकारी संस्था, पुणे,
- (19) सर्व जिल्ह्यांचे जिल्हाधिकारी,
- (20) सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
- (21) मंत्रालयाच्या सर्व विभागाखालील विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख,
- (22) संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई,
- (23) संचालक, अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, जुने जकात घर, डी.डी.इमारत, फोर्ट, मुंबई,
- (24) मुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी हिशोब, मुंबई,
- (25) उपमुख्य लेखा परीक्षक, स्थानिक निधी हिशोब, मुंबई/पुणे/नागपूर/औरंगाबाद/नाशिक/अमरावती,
- (26) महालेखापाल, (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-1/2, मुंबई/नागपूर,
- (27) महालेखापाल, (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र-1/2, मुंबई/नागपूर,
- (28) निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई,
- (29) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
- (30) अधिवान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
- (31) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई (पत्राद्वारे),
- (32) सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ, विधान भवन, मुंबई (पत्राद्वारे),
- (33) प्रबंधक, लोक आयुक्त व उपलोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई (पत्राद्वारे),
- (34) प्रबंधक, महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, नवी मुंबई (पत्राद्वारे),
- (35) सहनिबंधक, सहकारी संस्था, आदिवासी विकास, नाशिक,
- (36) सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प,
- (37) उपसंचालक, अनुसूचित जमाती/जाती पडताळणी समिती, नाशिक/नागपूर,
- (38) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मुंबई (या शासन निर्णयास पुरेशी प्रसिध्दी देण्याबाबत);
- (39) आदिवासी विकास विभागातील सर्व कार्यासने,
- (40) निवड नस्ती, का.15, आदिवासी विकास विभाग.

प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प यांची कार्ये व जबाबदा-या.

(जलधार, बांधणी, नशिक, कळवण, तळीय, विनिमय, धारणी, विनाशकार, भोरी, मजरावय आणि वडीपेठारी या ।। एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प पुरते मर्यादित.)

- 1) एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प क्षेत्रासाठी वार्षिक नियोजन आसखय तयार करण्याची जबाबदारी प्रकल्प अधिक-यांची राहिल. त्याचप्रमाणे पंचवार्षिक योजनेवर आसखयही तयार करण्याची जबाबदारी त्यांची राहिल. प्रकल्प अधिकारी वेळोवेळी वार्षिक योजनेवर आदारा घेऊन जिल्हा नियोजन व विकास परिषदेच्या बैठकीमध्ये सक्रीय सहभाग घेतील.
- 2) प्रकल्प अधिकारी हे एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्पातील सर्व विकास कार्यक्रमांचे 'समन्वयक' असतील.
- 3) प्रकल्प अधिका-यांचे विविध विकास कार्यक्रम विषयक अधिकार आणि जबाबदा-या प्रमुख विकास शीर्षानिहाय पुढीलप्रमाणे राहतील :-

(अ) शिक्षण :-

- 1) प्राथमिक शिक्षण (1 ली ते 7 वी पर्यंत) सर्वसाधारण पर्यवेक्षण आणि नियंत्रण यात प्राथमिक शिक्षकांच्या प्रकल्पांतर्गत बदल्या करण्याचे व त्यांच्यावर प्रशासकीय नियंत्रणाचे अधिकार प्रकल्प अधिका-यांना राहतील. तसेच त्यांना किरकोळ शिक्षा देण्याचे अधिकार राहतील.
- 2) माध्यमिक शिक्षण - सर्वसाधारण पर्यवेक्षण.
- 3) मुलांच्या शिक्षणासाठी प्रोत्साहन अनुदानाच्या योजनेवर पर्यवेक्षण.
- 4) राष्ट्रीय साक्षरता मोहिमेचे आयोजन व पर्यवेक्षण.

(आ) रोजगार हमी योजना :-

प्रकल्प क्षेत्रात रोजगार हमीची कामे उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी प्रकल्प अधि-यांची राहिल. त्यासाठी रोजगार हमीची कामे मंजूर करण्याचे अधिकार प्रकल्प अधिकारी (तथा अपर जिल्हाधिकारी) यांना राहतील. कामाची हमी देताना 'महसुली तालुका' हा घटक न धरता 'महसुली मंडल' हा घटक धरून मंडल स्तरावर कामाची हमी देण्यात यावी जेणेकरून प्रकल्पातील सर्व खंडात पुरेसे काम राहिल व मंजूर कामाच्या ठिकाणी जाण्यासाठी 5 ते 6 कि.मी.पेक्षा जास्त अंतर जावे लागणार नाही. प्रकल्प अधिका-यांनी संबंधित विभागांना संभाव्य कामाचे सर्वेक्षण करण्यास व मंजूर कामे हाती

घेण्यास सांगवे तसेच मंजुरांची उपस्थिती व मंजुरी देण्यात येणा-या मंजूरीबाबत निश्चित नियतकालीन आढावा घेण्यात येईल तसेच तपासणी व पडताळणी करावी.

(इ) **सर्वजनिक आरोग्य :-**

- 1) प्रारंभिक आरोग्य केंद्रे व ग्रामीण रुग्णालये उघडण्याचे प्रस्ताव व त्यांची स्थान निश्चिती.
- 2) प्रकल्प क्षेत्रातील आरोग्य संस्थांवर व पथकांवर सर्वसाधारण पर्यवेक्षण व आस्थापना नियंत्रण-यात कर्मचा-यांना किरकोळ शिक्षा देण्याच्या अधिकाराचा समावेश आहे. तसेच या संस्थांद्वारे दिल्या जाणा-या सेवा, सुविधा, औषधे इ. बाबींवरील पर्यवेक्षणाचाही समावेश आहे.
- 3) आश्रमशाळांतील विद्यार्थ्यांची वैद्यकीय तपासणी.
- 4) आवश्यकतेनुसार लसीकरण अथवा अन्य प्रकारच्या आरोग्य शिबीरांचे आयोजन.
- 5) सेवाभावी संस्थांचा सहभाग प्राप्त करून घेण्यासाठी कार्यवाही.

(ई) **कृषि व जलसंधारण विषयक विकास योजना :-**

- 1) पुढील पिक संवर्धन योजनांचे सर्वसाधारण पर्यवेक्षण आणि लाभार्थ्यांचा नाम निश्चिती.
  - क) तेल बिया उत्पादन कार्यक्रम.
  - ख) आदिवासी कुटुंबांना दारिद्र्य रेषेच्या वर आणण्यासाठी करावयाच्या सहाय्याच्या योजना.
  - ग) कडधान्य विकास कार्यक्रम.
  - घ) भात उत्पादन कार्यक्रम.
- 2) फलोत्पादन :-
  - च) रोजगार हमी योजने अंतर्गत फलोत्पादनाच्या योजनांना मंजूरी देणे.
  - छ) फलोत्पादन योजनांचे सर्वसाधारण पर्यवेक्षण.
  - ज) लाभार्थ्यांची नामनिश्चिती करण्याचे अधिकार.
- 3) मृदसंधारणाच्या योजना :- सामाजिक वनीकरण, फलोत्पादन, नालाबंदी, चक बंदी यंसारख्या जलसंवर्धनाच्या योजनांच्या कार्यवाहीचे सर्वसाधारण पर्यवेक्षण.
- 4) ग्रामीण पणन संस्थांचा विकास (रुरल मार्केटस्)

(उ) **पोषण :-**

माता व बालकांचे आरोग्य हा आदिवासींच्या विकासाशी संबंधित एक महत्वाचा विषय आहे. प्रकल्प क्षेत्रातील आदिवासी माता व बालकांचा आरोग्य व पोषणदर्जा सुधारण्यासाठी प्रकल्प अधिकारी हे एकात्मिक बाल विकास योजना, शास्य पोषण कार्यक्रम आणि यु.एन.एफ.पी.ए. प्रकल्प इ. योजनांचे पर्यवेक्षण व नियंत्रण करण्यास जबाबदार राहतील.

(ऊ) सर्वेक्षण व जमाबंदी :-

अदिवसी क्षेत्रातील महसूली नोंदी व अद्ययावत नसणे तसेच वनग्रामांचे महसूली ग्रामात रुपांतर, वर्ग-2 च्या धारकांवर घालण्यात आलेली बंधने, सीमावाद, नियमित करण्यात आलेल्या अतिक्रमणांची प्रलंबित सीमा आखणी इत्यादी विविध कारणांमुळे अदिवसी क्षेत्रात जमिनीबाबत महसूली नोंदी संबंधीचे वाद प्रदीर्घकाळ प्रलंबित आहेत. या समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी प्रकल्प अधिका-यांकडे त्यांच्या प्रत्यक्ष नियंत्रणाखाली एक सर्वेक्षण पथक देण्यात यावयाचे आहे. प्रकल्प अधिकारी या पथकाच्या कामावर देखरेख करील. जरी महसूली नोंदीच्या प्रकरणाबाबत रितसर आवश्यक कार्यवाही उपविभागीय अधिकारी आणि जिल्हाधिकारी यांच्या नियंत्रणाखालील नियमित प्रशासन यंत्रणेमार्फत केली जावयाची असली तरी प्रकल्प अधिकारी ही कार्यवाही वर उल्लेखित सर्व कार्यालयातून जलद गतीने करण्यासाठी पाठपुरावा करतील.

(ए) रस्ते :-

- प) प्रकल्प क्षेत्रातील घ्यावयाच्या रस्ते आणि पुलांची कामे निश्चित करणे.
- फ) या विकास शीर्षाखालील योजनांसाठी उपलब्ध करून घ्यावयाचा निधी ठरविणे.
- ब) विहित मर्यादितच्या कामांना प्रशासकीय मान्यता देणे.
(अशी मर्यादा विहित करणारे आदेश अलाहिदा काढण्यात येत आहेत.)
- भ) प्रकल्प क्षेत्रातील सर्व प्रकारची बांधकामे, रस्ते व पुलांच्या चालू कामावर सर्वसाधारण पर्यवेक्षण.

(ऐ) जलसिंचन आणि पूर नियंत्रण :-

- त) उपसा जलसिंचन योजनांची स्थाने निश्चित करणे.
- थ) या विकास शीर्षाखालील योजनांसाठी उपलब्ध करून घ्यावयाचा निधी ठरविणे.
- द) विहित मर्यादितच्या कामांना प्रशासकीय मान्यता देणे.
(अशी मर्यादा विहित करणारे आदेश अलाहिदा काढण्यात येत आहेत.)
- ध) या विकास शीर्षाखाली विविध योजनांच्या कार्यवाहीवर सर्वसाधारण पर्यवेक्षण.
उदा. लघुसिंचन तलाव, पाझर तलाव, कोल्हूपर बंधारे इत्यादी.

(ओ) पिण्याच्या पाण्याचा पुरवठा :-

- ट) प्रकल्प क्षेत्रात विहिरी आणि विंघन विहिरी मंजूर करण्याचे पूर्ण अधिकार.
- ठ) जिल्हा सुसूत्रीकरण व सैनियंत्रण समितीला नवीन नळ पाणीपुरवठा योजना प्रस्तावित करणे.

(ओ) ग्रामीण विकास :- पुढील योजनांचे सर्वसाधारण पर्यवेक्षण -

1) एकलिंगिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम.

2) पन्नाहर रोडवर योजना (दशलक्ष विहिरींचा कार्यक्रम आणि इंदिरा आवास योजना)

(अ) सार्वजनिक वितरण व्यवस्था :- सार्वजनिक वितरण व्यवस्थेच्या परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी प्रकल्प अधिकारी तिच्यावर सर्वसाधारण पर्यवेक्षण करतील. यात रास्त भाव घातून दुकानांची अचानक तपासणी करण्याचे आणि दुकानदारांविरुद्ध कार्यवाही करण्याच्या बाबीचाही समावेश आहे.

(अ) स्थानिक विकास डोंगरी विकास निधी व विशेष कृती कार्यक्रम :-

या कार्यक्रमा अंतर्गत प्रकल्पांचे/प्रस्तावांचे अंतिमीकरण करण्याचे आणि त्यांना प्रशासकीय मंजूरी देण्याचे अधिकार.

अ-1) ग्रामीण विद्युतीकरण :-

या कार्यक्रमा अंतर्गत ग्राम पंचायतींना वीज पुरवठा करण्यासाठी 'नव हरकत प्रमाणपत्र' देण्याचे अधिकार प्रकल्प अधिका-यांना राहतील.

वीज पुरवठा, केंद्राची स्थापना, गावांची निवड यावर निर्णय घेणे.

अ-2) याशिवाय प्रकल्प अधिकारी पुढील योजनांचे सर्वसाधारण पर्यवेक्षण करतील :-

य) पशुसंवर्धन विभागाच्या योजना.

र) खादी ग्रामोद्योग मंडळाच्या योजना.

ल) उर्जा अभिकरण, खादी व ग्रामोद्योग मंडळ आणि इतर राज्य शासकीय उपक्रमांशी समन्वय.

व) मागासवर्गीय कल्याण अंतर्गत मंगलोरी कौले / पत्रे पुरविण्याची योजना.

अ-3) आदिवासी विकास विभागाच्या योजना :-

आदिवासी विकास विभागाच्या सर्व योजना प्रकल्प अधिकारी राबवतील. त्यापैकी खाली निर्देश करण्यात आलेल्या 5 महत्त्वपूर्ण योजनांवर प्रकल्प अधिका-यांनी विशेष सक्ष रावे.

1) आश्रमशाळा योजना :- नवीन आश्रमशाळा मंजूर करण्यासाठी प्रस्ताव तयार करणे, घासू आश्रमशाळांचे व्यवस्थापन, शाळा इमारतीच्या बांधकामांचा आराखडा, शिक्षकांसाठी उपलब्धी प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे इत्यादी बाबी प्रकल्प अधिकारी विशेष काळजीपूर्वक पाहतील.

2) न्युक्लीअस बजेट :- शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, क्रमांक-टीएसपी/न्युबयो/1192/प्र.क्र.7/का.5, दि.12 मे, 1992 मधील मार्गदर्शक सूचनांनुसार, बजेट अंतर्गत आदिवासींच्या स्थानिक गरजा लक्षात घेऊन उपयुक्त योजना आखण्याची व मंजूर करून राखविण्याची जबाबदारी प्रकल्प अधिका-यांची राहिल.

3) सेवायोजन नोंदणी :- प्रकल्प अधिका-यांनी प्रकल्प क्षेत्रातील आदिवासी उमेदवारांची सेवायोजनासाठी नोंदणी करून नियुक्ती प्राधिका-यांकडून प्राप्त झालेल्या मागणी पत्रानुसार उमेदवारांची यादी पाठवावयाची आहे.

4) वीजपंप व तेलपंप योजना :- या याजनेखाली गरजू आदिवासी शेतक-यांना वीजपंप/तेलपंप मंजूर करता येतात. प्रकल्प अधिका-यांनी प्रकल्प क्षेत्रातील सर्व गरजू शेतक-यांबाबत सर्वेक्षण करून प्राप्तेनुसार कस्तकारांना वीजपंप/तेलपंप मंजूर करावेत. तसेच ज्या शेतक-यांना आधीच वीजपंप/तेलपंप मंजूर करण्यात आले आहेत त्यांना त्यांच्या शेतात पाणी खळविणेसाठी वर उल्लेखित न्युक्लीअस बजेट योजनेअंतर्गत पाईपचा पुरवठा करण्याच्या योजना घ्याव्यात.

5) वसतिगृहे :- प्रकल्प अधिका-यांनी प्रकल्प क्षेत्रात नवीन आदिवासी विद्यार्थी/विद्यार्थिनींसाठी नवीन वसतिगृहे मंजूर करण्यासाठी सर्वेक्षण करून घेऊन प्रस्ताव तयार करावेत. तसेच चालू वसतिगृहांचे व्यवस्थापन पहावे. त्याचप्रमाणे ज्या ठिकाणी वसतिगृहांच्या इमारतीची बांधकामे हाती घेण्यात आली असतील तेथे बांधकामाचा अडथळा घ्यावा व जेथे नवीन इमारतीचे बांधकाम घेणे आवश्यक आहे तेथे जमीन संपादनासह (आवश्यक असल्यास) नवीन बांधकामाचे प्रस्ताव तयार करावेत.

अ-4) आदिवासी उपयोजना क्षेत्रातील सहकारी संस्थांवर देखरेख.

अ-5) याशिवाय शासन वेळोवेळी आदेश देईल ती कर्तव्य व जबाबदा-या पार पाडणे.

4. सर्वसाधारण प्रशासकीय नियंत्रण व अधिकारी :-

अ) जिल्हा परिषदेचे जे अधिकारी व कर्मचारी प्रकल्प क्षेत्रात काम करत असतील त्यांच्यावर प्रशासकीय नियंत्रणाचे अधिकार प्रकल्प अधिका-यांना राहतील. यात गट विकास अधिकारी आणि गट पातळीवर काम करणारे अधिकारी/कर्मचारी, उप अभियंते, आरोग्य अधिकारी, गट शिक्षण अधिकारी आणि गट स्तरावरील विकास अधिकारी यांचाही समावेश राहिल. प्रकल्प क्षेत्रात जिल्हा परिषद व्यतिरिक्त इतर विभागाचे अधिकारी व कर्मचारी हेही प्रकल्प अधिका-यांच्या नियंत्रणाखाली काम करतील.

आ) ज्या अधिका-यांची अधिकारीता आदिवासी उपयोजना क्षेत्रामध्ये आणि क्षेत्राबाहेरील अशा दोन्ही ठिकाणी पसरलेली आहे असे अधिकारी प्रकल्प क्षेत्राच्या मर्यादित प्रकल्प अधिका-यांना उत्तरदायी राहतील.

इ) प्रकल्प अधिकारी यांना त्यांच्या क्षेत्रात काम करणा-या सर्व-अधिका-यांच्या कामावर पर्यवेक्षण करण्याचे, त्यांना निर्देश देण्याचे, त्यांच्या गोपनीय ग्रहवालात नोंदी करण्याचे व त्यांना सौम्य शिक्षा देण्याचे अधिकार असतील. परंतु, कोणत्याही अस्थापनासंबंधी इतर काही (केवळ पुस्तक ठेवणे, बदल्या करणे, बदली देणे वगैरे) कार्यवाही कर्मचा-यांच्या नियंत्रण अधिकार-यांकडेच राहतील. तरीही आवश्यकतेनुसार व रिक्त पदां भरती करणे करण्यासाठी प्रकल्प अधिकार-यांना त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील अधिकारी व कर्मचारी यांच्यासह त्याच प्रकल्पांतर्गत इतरत्र करण्याचे अधिकार राहतील.

ई) प्रकल्प अधिकार-यांना उपयोजना क्षेत्रात कोणत्याही अधिका-यांद्वारे कोणत्याही कामाबाबतचे काबदपत्रे मागवून घेवून कामाचा आढावा व तपासणी करण्याचे अधिकार असतील.

उ) प्रकल्प क्षेत्रातील आणि प्रकल्प क्षेत्राशी संबंधित सर्व राजपत्रित आणि वरिष्ठ अराजपत्रित कर्मचारी वर्गाच्या बदल्या आणि पदस्थापना प्रकल्प अधिकार-यांच्या सल्ल्यानेच केल्या जातील.

५) संकीर्ण :-

यशिवाय शासन परिपत्रक, आदिवासी विकास विभाग, क्रमांक-आस्था-1092/प्रक्र.149/का.15 दि.19 ऑगस्ट, 1992 अंतर्गत प्रकल्प अधिकार-यांची जी कर्तव्ये व जबाबदा-या विहीत करण्यात आल्या आहेत त्याही प्रकल्प अधिकार-यांनी पार पाडल्यात.

६) आदिवासी बोलीभाषा शिकण्याची आवश्यकता :-

आदिवासी समाजाच्या विकासासाठी ज्या योजना शासनाने आखल्या आहेत त्या त्यांच्यापर्यंत पोहोचविण्यासाठी व आदिवासी समाजाला प्रकल्प यंत्रणेबद्दल आत्मीयता वाटण्यासाठी तसेच आदिवासी व प्रकल्प यंत्रणा यांच्यातील परस्पर विश्वास दृढ होण्यासाठी प्रकल्प अधिकार-यांनी प्रकल्प क्षेत्रातील आदिवासींची स्थानिक बोलीभाषा शिकून घ्यावी. तसेच आपल्या हाताखालील कर्मचा-यांनाही अशी बोलीभाषा शिकण्यासाठी उत्तेजन द्यावे व आवश्यकतेनुसार त्यासाठी अभ्यासवर्गाचे आयोजन करावे.

धारणी, चिखलदरा, अकोला आणि किनवट येथील एकात्मिक आदिवासी प्रकल्प
कार्यालयाची सुधारित कार्यक्षेत्र दर्शविणारे विवरणपत्र.

अ.क्र.	प्रकल्प कार्यालय	प्रकल्पाचे कार्यक्षेत्र	प्रकल्पाचे मुख्यस्थ
(1)	एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, धारणी, जिल्हा - अमरावती.	अमरावती जिल्ह्यातील धारणी तालुका.	धारणी, जिल्हा अमरावती.
(2)	एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, चिखलदरा, जिल्हा- अमरावती.	अमरावती जिल्ह्यातील धारणी तालुका वगळून इतर सर्व तालुके	चिखलदरा, जिल्हा- अमरावती.
(3)	एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, अकोला	अकोला, बुलढाणा, औरंगाबाद, जालना व बीड हे जिल्हे	अकोला
(4)	एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, किनवट, जिल्हा- नांदेड.	नांदेड, परभणी, लातूर व उस्मानाबाद हे जिल्हे.	किनवट, जिल्हा नांदेड.

अ.क्र. विहित करण्यात आलेली पदे.

जवहार, उदाणू, नाशिक कळवण, ठळोदा, किनाट, घारणी, चिखलदरा काहेरी, ग्रामराण्ड, गडचिरोली.
जिल्हा- जिल्हा- जिल्हा- जिल्हा- जिल्हा- जिल्हा- जिल्हा- जिल्हा- जिल्हा- जिल्हा-
टापे. टापे. नाशिक. धुळे. नांदेड. अमरावती. गडचि- गडचि- गडचि- रोली. रोली.

1.	प्रकल्प अधिकारी	1	1	1	1	1	1	1	1
2.	सहाय्यक प्रकल्प अधिकारी. (रुपये 2000-3500)	2	3	3	2	2	1	2	2
3.	कार्यालय अधीक्षक (रुपये 1640-2900)	1	1	1	1	1	1	1	1
4.	संशोधन सहाय्यक (रुपये 1640-2900)	1	1	1	1	1	-	1	1
5.	प्रमुख लेखापाल (रुपये 1640-2900)	1	1	1	1	1	1	1	1

(कु.भा.प.)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
6.	उपलेखापाल (रुपये 1400-2600)	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	-
7.	आदिवासी विकास निरीक्षक (रुपये 1400-2300)	3	5	5	5	5	4	4	2	4	4	4
8.	वरिष्ठ लिपिक (रुपये 1200-2040)	3	4	5	5	5	4	4	1	4	3	4
9.	लघुटंकलेखक (रुपये 1200-2040)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10.	लिपिक-टंकलेखक (रुपये 950-1500)	3	3	4	4	4	3	3	3	2	3	3
11.	वाहन चालक (रुपये 950-1500)	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2
12.	शिपाई (रुपये 750-940)	3	3	4	4	4	4	4	2	4	3	4
13.	पहारेकरी (रुपये 750-940)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
14.	अर्धवेळ सफाईगार (दरमहा रु. 140 कायम वेतन)	-	1	1	1	1	1	1	-	1	1	1
एकूण पदे :		20	27	31	31	31	27	27	16	25	24	27